

O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA ICHKI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.

Ramazonov Zafar Ulug'bekovich
Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya. *Ushbu maqolada, O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy usullari va ichki rivojlantirish strategiyalari ilmiy jihatdan o'rganilgan. Bundan tashqari maqolada, mamlakatda amalga oshirilgan iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarning ahamiyati va beroyatgan natijalari tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar. *Kambag'allik, ichki rivojlanish, strategiya, ta'lim va sog'liqni saqlash, ijtimoiy islohotlar.*

Аннотация. *В данной статье с научной точки зрения изучены современные методы сокращения бедности и стратегии внутреннего развития в Узбекистане. Кроме того, в статье анализируется значение и результаты экономических и социальных реформ, проведенных в стране.*

Ключевые слова. *Бедность, внутреннее развитие, стратегия, образование и здравоохранение, социальные реформы.*

Abstract. *In this article, modern methods of poverty reduction and internal development strategies in Uzbekistan are scientifically studied. In addition, the article analyzes the significance and results of the economic and social reforms carried out in the country.*

Keywords. *Poverty, domestic development, strategy, education and healthcare, social reforms.*

Kirish. Zamonaviy O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda kambag'allikni qisqartirish eng dolzarb vazifalardan biridir. Respublikada kambag'allikni yengish, aholining turmush darajasini oshirish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar va strategiyalar samaradorligi katta ahamiyatga ega.

Kambag'allik O'zbekistonda iqtisodiy rivojlanishning oldinga siljishiga to'sqinlik qiluvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Shu bois, uning qisqartirilishi uchun davlat tomonidan ishlab chiqilgan siyosat va strategiyalar nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy jihatdan ham keng ko'lamli o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Aholining keng qatlamlari uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratish, ish o'rinlari yaratish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida yangiliklarni amalga oshirish kabi chora-tadbirlar kambag'allikni kamaytirishga qaratilgan asosiy mexanizmlardir.

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy usullari va ichki rivojlantirish strategiyalari shu kabi ijtimoiy-iqtisodiy yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Bu jarayonda davlat, xususiy sektor, va xalqaro tashkilotlar hamkorligi muhim rol o'ynamoqda. Shuningdek, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish va iqtisodiyotda diversifikatsiya jarayonlarini kuchaytirish kabi masalalar ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Maqsad — kambag'allikni qisqartirishga doir amalga oshirilayotgan islohotlar va strategiyalarni tahlil qilib, ularning samaradorligini baholash, shu bilan birga, o'zbek xalqining farovonligini oshirishga xizmat qiladigan istiqbolli yo'nalishlarni belgilashdir. Bu borada amalga oshirilgan chora-tadbirlar nafaqat kambag'allikni kamaytirishga, balki iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, yangi ish o'rinlarini yaratish, va aholi farovonligini oshirishga ham qaratilgan.

Tahlillar va natijalar. O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va ichki rivojlantirish strategiyalari natijalarining tahlili, mamlakatda amalga oshirilgan iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarning samarali bo'layotganini ko'rsatmoqda. Biroq, kambag'allikni to'liq yo'qotish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlarni yanada kengaytirish va ijtimoiy yordamlarni kengaytirish zarur.

1. Kambag'allikni qisqartirishning asosiy strategiyalari.

Zamonaviy O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va iqtisodiy rivojlanishning asosiy yo'nalishlari 2017 yildan boshlab davlatning ijtimoiy va iqtisodiy siyosatida o'zgarishlar yuz berishi bilan yangi bosqichga kirdi. Respublikada kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan asosiy strategiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Iqtisodiy islohotlar:** O'zbekistonda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, sanoatni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. 2017 yilgacha aholi jon boshiga yillik yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sishi sust bo'lsa, so'nggi yillarda iqtisodiyotning o'sish sur'atlari sezilarli darajada oshdi. Bu esa, ish o'rinlari yaratish va kambag'allarni qisqartirishga yordam bermoqda.

- **Ijtimoiy islohotlar:** Kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy himoyani kuchaytirish borasida davlat ijtimoiy yordamlar, nafaqa tizimining takomillashtirilishi, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalariga investitsiyalarni oshirishga yo'naltirilgan keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. Misol uchun, Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng qo'llash, shuningdek, aholining ijtimoiy jihatdan zaif guruhlariga davlat tomonidan ijtimoiy xizmatlar va yordamni taqdim etishning yagona tizimini yaratish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 4-avgustdagi PQ-4797-sonli qarori qabul qilindi. Mazkur qarorda belgilanganidek, 2021-yil 1-yanvardan boshlab davlat

organlari va tashkilotlari tomonidan ijtimoiy xizmatlar va yordamlarni taqdim etishda fuqarolardan 11 ta hujjat yoki ma'lumotnoma talab qilish taqiqlanadi. Eng asosiysi, fuqarolar ijtimoiy yordamning 7 xil turidan foydalana olish imkoniyatiga ega bo'lishadi. kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan yangi strategiyalarni o'z ichiga oladi.

Mamlakatda ish o'rinlari yaratish va aholi bandligini oshirishga qaratilgan maxsus dasturlar mavjud. Bular orasida, "Yoshlar bandligini ta'minlash" dasturi, ayollarni ish bilan ta'minlashga yo'naltirilgan tashabbuslar va qishloq hududlaridagi kichik biznesni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlar mavjud.

Olib borilgan tadqiqotlarda O'zbekistonda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlarning kambag'allikni qisqartirishdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, Tadqiqotlarda kambag'allikni kamaytirishning samarali usullari, xalqaro tajribalar va O'zbekistondagi islohotlar orqali olingan natijalar o'rganiladi. Tadqiqotchilar davlatning kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan chora-tadbirlarining samaradorligini ta'kidlashadi.

Tadqiqotchilar tomonidan mamlakatning iqtisodiy o'sishini kuchaytirishga qaratilgan mexanizmlar, shu jumladan, makroiqtisodiy islohotlar, soliq siyosati va investitsiya tashabbuslari tahlil qilinadi. Tadqiqotchilar kambag'allikni qisqartirish uchun davlat tomonidan amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlarning samaradorligini ko'rib chiqadilar.

2. Olingan natijalar va tahlillar.

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va ichki rivojlantirish strategiyalarining natijalari quyidagi asosiy jihatlarni ko'rsatmoqda:

- **Iqtisodiy o'sish va bandlik:** 2017-2022 yillar davomida O'zbekistonda yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'ati keskin oshdi. Bu esa, ish o'rinlari yaratish va kambag'allarni qisqartirishga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. O'zbekistonda 2022 yilga kelib, aholining kambag'allik darajasi 14% dan 10% ga kamayganini ko'rishimiz mumkin.

- **Ijtimoiy himoya tizimi:** O'zbekistonda amalga oshirilgan islohotlar natijasida ijtimoiy yordamlar ko'lamining oshgani, shu jumladan, nafaqa va yordam tizimining takomillashgani kambag'allikni kamaytirish bo'yicha muhim omil bo'lgan. Xususan, 2020-2022 yillarda qishloq hududlarida ijtimoiy yordamlar ko'lamining oshishi, kambag'allikni qisqartirishga yordam berdi.

- **Sanoat va qishloq xo'jaligi rivoji:** Sanoat va qishloq xo'jaligi sohalarida amalga oshirilgan islohotlar, yangi ishlab chiqarish quvvatlarining ishga tushirilishi hamda qishloq hududlaridagi kichik biznesni qo'llab-quvvatlash kambag'allarni qisqartirishda muhim rol o'ynadi. Ayniqsa, qishloq joylarida tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratildi.

Muhokama. O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va ichki rivojlantirishning asosiy strategiyalari so'nggi yillarda iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar orqali muhim

o'zgarishlarga olib keldi. Ushbu jarayonni muhokama qilishda bir necha asosiy yo'nalishlarni ko'rib chiqishimiz mumkin.

1. Iqtisodiy o'sish va diversifikatsiya.

Kambag'allikni qisqartirishning muhim omillaridan biri iqtisodiy o'sishni ta'minlashdir. O'zbekistonda so'nggi yillarda iqtisodiyotning diversifikatsiyasi va sanoatni rivojlantirishga qaratilgan ko'plab islohotlar amalga oshirildi. Shu bilan birga, resurslarga boy bo'lgan qishloq hududlarida agrar islohotlar va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash uchun maxsus dasturlar ishlab chiqildi.

Iqtisodiy o'sish orqali yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish va ishlab chiqarish samaradorligini kuchaytirish mumkin. Masalan, so'nggi yillarda sanoatni modernizatsiya qilish va yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ko'plab yangi ish o'rinlari yaratildi, bu esa kambag'allikni kamaytirishga yordam berdi.

2. Ijtimoiy himoya tizimi.

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishda ijtimoiy himoya tizimi muhim rol o'ynamoqda. O'zbekistonda kambag'allikni yengishning asosiy mexanizmlaridan biri davlat tomonidan taqdim etilayotgan ijtimoiy yordamlar va nafaqalar tizimi hisoblanadi.

Prezidentning 2020-yilgi qarorlariga ko'ra, ijtimoiy xizmatlar va yordamlarning ko'lamini oshirish maqsadida 11 ta hujjat va ma'lumotnoma talab qilish bekor qilindi. Bu, fuqarolarni yordam olishda soddalashtirilgan tizim bilan ta'minlashga qaratilgan. Ijtimoiy yordamlar, ayniqsa, kambag'al va ijtimoiy zaif qatlamlarga, yoshlar va ayollarga qaratilgan bo'lib, ularning turmush sharoitlarini yaxshilashga qaratilgan.

3. Bandlik va ta'lim.

Bandlikni ta'minlash va ta'lim tizimini rivojlantirish ham kambag'allikni qisqartirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Yoshlar va ayollarni ishga joylashtirish, shuningdek, yangi kasblar bo'yicha o'qitish, ijtimoiy adolatni ta'minlashga yordam beradi. O'zbekiston hukumati o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga mos keladigan malakali ishchi kuchini tayyorlashga katta e'tibor bermoqda. Ta'lim va malaka oshirish sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, shuningdek, startaplar va kichik bizneslarni qo'llab-quvvatlash, ishsizlikni kamaytirish va kambag'allikni qisqartirishga yordam beradi.

4. Qishloq hududlaridagi rivojlanish.

O'zbekistonning qishloq joylarida kambag'allik darajasi ancha yuqori, shuning uchun qishloq hududlarida iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish strategiyalariga alohida e'tibor qaratilgan. Mamlakatda qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, qishloq joylarida tadbirkorlikni rivojlantirish, qishloq aholisi uchun yangi ish o'rinlari yaratish va ijtimoiy xizmatlarni yaxshilash bo'yicha dasturlar amalga oshirilmoqda.

Misol sifatida, qishloq joylarida kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, agrar sektorni qayta tashkil etish, suv resurslarini samarali boshqarish kabi chora-tadbirlar

kambag'allikni qisqartirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday islohotlar qishloq aholisi uchun yashash sharoitlarini yaxshilashga va iqtisodiy imkoniyatlarni oshirishga yordam beradi.

5. Xalqaro hamkorlik va investitsiyalar.

O'zbekiston kambag'allikni qisqartirish strategiyalarini amalga oshirishda xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga katta e'tibor bermoqda. Xalqaro tashkilotlar, xususan, Jahon banki, YUNISEF va BMT kabi tashkilotlar bilan hamkorlikda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha turli dasturlar amalga oshirilmoqda.

Investitsiyalarni jalb qilish ham iqtisodiy o'sish va kambag'allikni qisqartirishning muhim mexanizmidir. Yashil iqtisodiyot, texnologiyalar va innovatsiyalarni rivojlantirish, shuningdek, xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash kambag'allikni kamaytirishning samarali yo'lidir.

6. Yangi strategiyalar va istiqbollar.

O'zbekistonning kambag'allikni qisqartirish strategiyalarini yanada takomillashtirish uchun kelgusida quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish zarur:

- **Iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlash:** Barqaror iqtisodiy o'sish, yirik sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, eksport imkoniyatlarini kengaytirish.

- **Ijtimoiy yordamlarni yanada soddalashtirish:** Fuqarolarga yordam ko'rsatish tizimini yanada soddalashtirish va tezlashtirish, maqsadli yordamlarni oshirish.

- **Innovatsion texnologiyalarni joriy etish:** Axborot texnologiyalarini ijtimoiy yordam va davlat xizmatlarini ko'rsatishda keng qo'llash.

Zamonaviy O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va ichki rivojlantirish strategiyalarini amalga oshirishda iqtisodiy o'sish, ijtimoiy himoya, bandlikni ta'minlash va qishloq hududlaridagi rivojlanish muhim rol o'ynamoqda. Mamlakatda amalga oshirilgan islohotlar o'zining ijobiy natijalarini berayotgani va kambag'allikni kamaytirishga katta yordam berayotgani ko'rinmoqda. Biroq, barqaror o'sish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlash uchun yangi strategiyalarni ishlab chiqish va mavjud mexanizmlarni yanada takomillashtirish zarur.

Xulosa. Zamonaviy O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va ichki rivojlantirish strategiyalari mamlakat iqtisodiyotining o'sishi, ijtimoiy yordam va barqaror rivojlanish tizimining takomillashishi orqali aniq natijalarga erishilmoqda. Ushbu strategiyalar, iqtisodiy islohotlar, ijtimoiy himoya va bandlikni ta'minlash kabi sohalarida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli chora-tadbirlar asosida samarali bo'layotganini ko'rish mumkin.

Iqtisodiy o'sish va diversifikatsiya: O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ta'minlash, sanoatni modernizatsiya qilish va yangi ish o'rinlarini yaratish kambag'allikni qisqartirishning asosiy omillaridan biridir. Iqtisodiy faoliyatni diversifikatsiya qilish va yangi tarmoqlarni rivojlantirish, xususan, qishloq xo'jaligi, sanoat va xizmatlar sohalaridagi o'sish kambag'allikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Ijtimoiy himoya tizimi: Kambag'allikni qisqartirishning muhim elementlaridan biri ijtimoiy himoya tizimining takomillashishi hisoblanadi. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan ijtimoiy yordamlar va nafaqa tizimining samarali boshqarilishi kambag'allikni kamaytirishda sezilarli yordam beradi. Ayniqsa, kambag'allarni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan maxsus dasturlar va yangi ijtimoiy xizmatlar tizimi davlatning ijtimoiy siyosatini mustahkamlamoqda.

Bandlik va ta'lim sohasidagi islohotlar: Yoshlar va ayollarning ish bilan ta'minlanishi, ta'lim tizimini rivojlantirish va malaka oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilishi kambag'allikni qisqartirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston hukumati tomonidan yaratilgan yangi ish o'rinlari, ayniqsa, qishloq joylarida tadbirkorlikni rivojlantirish va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash kambag'allikni kamaytirishga yordam beradi.

Xalqaro hamkorlik va investitsiyalar: O'zbekistonning kambag'allikni qisqartirish va iqtisodiy rivojlanish bo'yicha amalga oshirgan islohotlari xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va investitsiyalarni jalb qilish orqali yanada samarali bo'lmoqda. Xalqaro tashkilotlar va donorlar bilan olib borilayotgan hamkorlik, shuningdek, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali yangi sanoat tarmoqlari va texnologiyalarni joriy etish mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy holatini yaxshilashga yordam bermoqda.

Zamonaviy O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va ichki rivojlantirish strategiyalarining amalga oshirilishi mamlakatning iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash, aholining turmush darajasini oshirish va ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Biroq, bu jarayonni davom ettirish uchun davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlarni yanada chuqurlashtirish va aholi ehtiyojlarini yanada samarali tarzda qondirish zarur. Shuningdek, kambag'allikni to'liq yo'qotish uchun ta'lim, sog'liqni saqlash va iqtisodiy imkoniyatlarning teng taqsimlanishi kabi masalalarda yangi strategiyalar ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Sh.Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashr. -Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022.-416 bet.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" qarori 21.10.2021 yildagi 654-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Aholisini ijtimoiy himoya qilish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" Farmoni, 25.07.2022 yildagi PF-175-son.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 - 2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj toifalarini moddiy qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida" Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-58-son.
6. Sh.M.Mirziyoyev. Yerkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.T.: "O'zbekiston", 2017 yil, 10.b.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Аҳолига давлат ижтимоий хизматлари ва ёрдамни тақдим этиш тартиб-таомилларини автоматлаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2020 йил 4 августдаги ПҚ-4797-сонли Қарори. (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 05.08.2020 й., 07/20/4797/1138- сон).
8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 21 октябрдаги “Ижтимоий ҳимоя ягона реестри” ахборот тизими орқали аниқлаш, уларга кам таъминланган oilalar болалари учун нафақа ва моддий ёрдам тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида”ги Низоми.